

Åhls hembygdsförening

Medlemsblad

Juni 2021 Nummer 2 Årgång 22

Kära Hembygdsvänner och Åhlbor

Som jag skrev i Hembygdsbladet 2 - 2020 är det sannerligen en märklig tid vi och hela världen lever i. Fokus på det mesta som rör det dagliga livet är hur vi själva ska förhålla oss och gentemot varandra beträffande umgänge och att få vardagen att fungera utan att utsätta oss själva och medmänniskor för det förhatliga Coronaviruset. Men vaccineringen är i full gång och förhoppningsvis vänder kurvan nedåt beträffande smittspridningen och vi kan återgå till ett mera normalt förhållningssätt i vardagen.

I styrelsen har vi hållit våra möten digitalt men nu hoppas vi att värmen är på väg så att vi åtminstone kan träffas utomhus.

I detta medlemsblad som delas ut till alla hushåll här i Åhl hoppas jag att du hittar intressant läsning och som du ser i annonserna så kommer en del aktiviteter att hållas och som jag hoppas lockar er att delta i. Välkomna, ert stöd är viktigt för oss. Ta hand om er alla!

Hjärtliga Hembygdshälsningar

Roger Arvidsson, ordförande

Midsommar

Även 2021 års midsommarfirande är tyvärr inställt p g a rådande Corona-pandemi

OBS! Alla arrangemang som planeras kan komma att påverkas av Coronarestriktionerna

Åhlénpaviljongen på Hjultorget

En historisk utställning med produkter som tillverkats/sålts i Insjön under 1900-talet

Sommaren 2020 var museet vid Hjultorget "öppet". Utställningen byggdes om. Besökarna kunde genom de stora fönstren titta in på samlingarna.

I år satsar vi på att ha öppet igen men i begränsad omfattning.

Vi öppnar 30 juni och kommer att ha öppet 12-16 onsdag - lördag till och med 14 augusti.

Vi reserverar oss utifrån hur publikintresset blir och hur vi klarar bemanningen. Eventuella förändringar meddelas på föreningens hemsida och på anslag vid museet.

Skulle du vilja ha en visning på annan tid är du välkommen att kontakta Stenåke 070-4201319 eller Hans 070-7624003.

Gruvvandringarna

Vandringar i det intressanta gruvområdet öster om Insjön.

De guidade vandringarna blir onsdagar i juli.

Samling vid fiskdammarna 1 km före Solberga kl 18.00.

Vandringen inkl. en fikarast tar ca 2,5 timmar. Rejåla skor är bra.

Det går utmärkt att gå leden på egen hand. Information finns längs leden.

Gå även enskilt leden JÄRNFYRAN som utgår från Helgobadet.

Minnesgården på Vattberget

Lördagen den 10, 17 och 24 juli serverar vi förmiddagsfika där

kl. 11 – 13 för en billig penning

Då kan man även få titta in i alla hus och de samlingar som finns där.

Före fikastunden kan du ta en promenad till Hjultorget och titta in på

Åhlénpaviljongen som då öppnar kl. 10!

Söndag 8 aug kl 15 – 17 har vi Hembygdsdag med temat Åhl-dräkten.

Dräktkammaren på Insjöns Teater och Minnesgården öppna.

Onsdag 1 sept kl 19 kan det bli en brasafton. Program inte klart.

Kulturarvsdagen

En del av ett arrangemang som pågår i hela Europa.

Vårt bidrag blir guidad vandring Runt Vattberget med information om vilka företag och verksamheter som funnits längs den 2 km långa vägen.

Lördag 11 sept kl. 14 Samling på Klockarbacken

(korsningen Faluvägen-Vintergatan)

Insjöns Teater

Under hösten planerar vi att arrangera någon tillställning.

Program inte bestämt.

Till medlemmar: Om du accepterar att vi har din e-postadress i vårt register:

Skicka gärna in den till ahlshebygd@hotmail.com

**Du som inte är medlem kan bli det genom att kontakta oss,
adresser nedan.**

Besök oss på hemsidan och Facebook

På hemsidan finns också detta och gamla Medlemsblad.

På Facebook hittar du många roliga bilder och notiser från Åhl.

Om ordningen i socknen

I nedanstående utdrag från beslut vid Kommunalstämmor i Åhl kan följande noteras avseende vad som på 1800-talet ansågs som ”brottsligt” /Ingmar Hedblom

(Originaltexten är språkligt lätt moderniserad.)
1876-06-05 §2 Angående det i senare tid inom kommunen inrotat oskick efterapat från angränsande sydliga socknar att manlig ungdom i massor jämte sysslolösa åskådare av bägge könen infinna sig medsläpande en så kallad Krycka till förstagångslysnings afton vanligtvis hos brudgummens föräldrar för att i valuta därför erhålla merendels omåttlig traktering. Beslöts skulle helt och hållet förbjudas vid vite av 20 kronor för en var som däri deltaga och skulle Nämndens ledamöter inom sitt distrikt däröver vaka vilka böter även skulle om förbrytelse häremot utövas tillfalla kommunens fattigkassa. Enligt §3 skulle man hos Konungens befallningshavande söka fastställelse av stadgan.

1876-12-11 §12 Angående namnsdagsfirande som nu i senare tiden börjat bli begånget av ungdom och skolbarn med oljud och utklädnad samt maskering bör härefter förbjudas vid vite av 10 kronor för envar som sådant oskick begår. Och om de ej mäktar utgiva böter så beslöts att deras målsmän skulle erlægga böterna som skulle tillfalla kommunalkassan.

1881-10-16 §1 Enligt kungörelse härom förekom fråga att utse 2 eller 3 för Ordning och Skick nitälskande personer inom Sätra, Holen och Övra Hedens byar för att lördags- och söndagsnätter biträda Kronobetjäningen att motarbeta oordningens utövande. Och efter

överläggning därom beslöts att istället för att inom vissa byar utse vissa personer så utsågs därtill för ändamålet hela församlingen.

Tiderna förändras /Hans Hellström

Det som beskrivs i första stycket var det som kallades **Kryckeståt**. Denna sed återupptogs ganska snart efter att ha förbjudits år 1876. På 1900-talet ända till 1960-talet var det allmänt förekommande när någon gifte sig. På sommaren var det en stor björk och på vintern en tall som med häst drogs fram till den blivande brudens eller brudgummens hem med spelmän i täten. Kaffe och tårta bjöds det förstås på. Detta ansågs då inte vara något straffbart!!

Det som beskrivs i andra stycket var också vanligt under 1900-talet fram till 1950-talet. När Anders och Anna hade namnsdag 30 nov resp 9 dec klädde barnen ut sig och samlades bland annat vid Klockarbacken för att ha roligt, gå runt i gårdarna och gratulera och kanske få en godisbit. De utklädda barnen kallades för **Firegubbar**. Att det var Anders och Anna som firades var förstås bara för att dessa namn historiskt var de vanligaste förnamnen. Inte heller dessa handlingar straffades!!

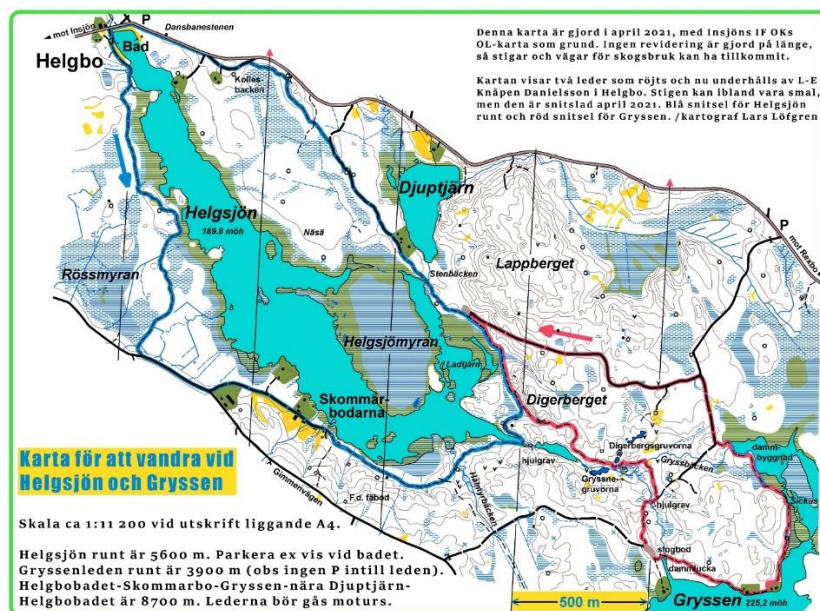
Kryckeståt 1938. Fritz Lindfors och Gunhild Johansson

Firegubbar på Mullbacken. Ove Pettersson och Stig Lundeberg. Foto Alfred Hedén

Ny vandringsled i Åhl

Lars-Erik Knåpen Danielsson har nu gjort iordning en ny vandringsled. Den går i ett i flera avseenden intressant område vid Helgsjön och Gryssen, Där finns gruvlämningar, dammbyggnader mm. På kartan, som gjorts av Lars Löfgren, kan ni se ledens sträckning. Den har redan lockat många vandrare och motionärer.

Åhl i kyrkligt hänseende genom tiderna /Hans Hellström

Åhls tid som eget pastorat lider nu mot sitt slut efter drygt 400 år. Det har ju beslutats att Åhls församling ska tillhöra Leksands pastorat. Det kan därför vara passande att beskriva hur det förhållit sig genom århundradena. (I ett Kyrkblad som Åhls församling gav ut i vintras fanns en beskrivning av var Åhl administrativt har hört hemma. Där fanns en del fel, varför nu här anges de korrekta uppgifterna.) Så här förhåller det sig.

I en sammanställning av den kyrkliga indelningen av Sverige genom tiderna, som Skatteverket har gjort, framgår följande:

Före 1386: Åhl var en egen församling. Till Åhls församling hörde då även Bjursås och Gagnef. Alla socknarna tillhörde dock Leksands pastorat.

1386 - 1562: Åhl var en egen församling dit även Bjursås hörde. Gagnef var nu utbrutet ur

Åhl som en egen församling. Alla socknarna tillhörde fortfarande Leksands pastorat.

1562 - 1583: Åhl var en egen församling dit även Bjursås hörde. Gagnef blev eget pastorat 1562, och Åhl med Bjursås kom då att tillhöra Gagnefs pastorat i stället för Leksand.

1583 - 1600: Åhl var en egen församling dit även Bjursås hörde, men nu som kapellförsamling. Båda tillhörde Gagnefs pastorat.

1600 - 1613: Åhl var en egen församling tillhörande Gagnefs pastorat. Bjursås hade blivit eget pastorat. (Tidpunkten för när Bjursås blev eget pastorat anges i andra källor till 1607.)

1613 - 2021: Åhl eget pastorat.

2022 - : Åhls församling kommer att tillhöra Leksands pastorat. Till pastoratet hör även Djura, som blev egen kapellförsamling 1640, och numera även Siljansnäs, som var eget pastorat sedan 1866.

Äktenskapsmäklare

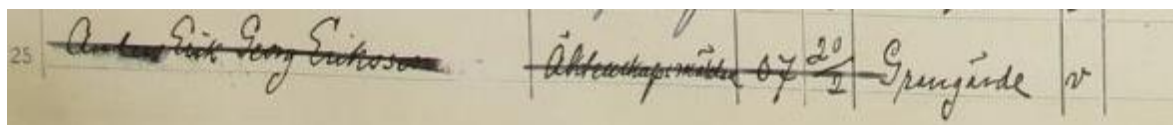
/Stenåke Petersson

Här beskrivs ett udda sätt att försörja sig i Insjön bland alla andra företagare.

Efter flera år av hårt arbete kunde Hans Hellström sommaren 2012 släppa boken ”Det företagsamma Insjön”. Ett storverk på nästan 400 sidor av spännande lokalhistoria med fokus på utvecklingen av företagandet i Åhl, allt från giganter som Åhlén & Holm och Clas Ohlson till små och mer kortlivade satsningar

som Siljansdalens saftfabrik och Kafferosteriet Ideal.

Boken är ett måste för den som vill lära sig mer om Åhl & Insjön. Allt finns med! Minsta lilla ansats till företagande har fångats upp och räddats till historien. En marskväll 2020 då jag lusläste några kyrkbokssidor på jakt efter spetsbergsfarare hittade jag en mycket udda rad allra längst ned på sidan 168 i församlingsboken AIIa:5, (1929-1943). Så här hade prästen skrivit:

Äntligen, tänkte jag! Nu har jag hittat något som Hans missat i sitt historieskrivande om Insjöns företag. Att det funnits en professionell äktenskapsmäklare hade jag aldrig hört talas om – och förmodligen inte Hans heller. Trodde jag! När jag stolt meddelade mitt fynd till Hans blev hans korta svar: Har du inte läst BOKEN på sidan 313 näst längst ned?

Och, om uttrycket ursäktas: Fan tro't! Där står det på två rader under avsnittet 20.11 "Diverse Serviceverksamhet" att Anders G Eriksson & Co enligt uppgift drev en "äktenskapsbyrå" i Insjön omkring 1930. Någon uppgift om vem Anders G Eriksson var och vem som var & Co saknas dock.

Det var bara att bryta ihop och komma igen! Hans hade sina uppgifter från ett näringslivsregister på länsstyrelsen men hade inte kopplat ihop personen med någon familj i Åhl. Det såg jag nu som min uppgift att göra.

Personen, "äktenskapsmäklaren", hette Anders Erik Georg Eriksson och var född 20/2 1907 i Grangårde. Han hade flyttat till Åhl 1919 tillsammans med sina föräldrar, Erik Eriksson och Anna Sofia Stenkvis, två äldre syskon, Erik Teodor och Anna Augusta samt det några år yngre syskonbarnet Henry Karlsson. Henrys mor hade dragit till Amerika 1913 och lämnat den då 2-åriga sonen i sina föräldrars vård.

Familjen köpte den gård på Knippboheden där Lars Dahlström nu bor. Fadern hann inte stort mer än flytta in innan han i april 1920 dog av lunginflammation. Hans hustru gick samma väg 1926, också genom en lunginflammation.

System Anna Augusta hade redan 1921 hunnit få ihop det med en av grannpojarna, Johan Persson, son till Hanis Per Persson som var banvakt.

Brodern Erik Teodor som var äldst blev nu plötsligt hemmansägare, även om både han, den yngre brodern och systersonen också arbetade på sågen. Gården såldes 1927 till banvakten Lutter Erik Dahlström från Gagnef som flyttade in med sin familj.

Erikssons-familjen (inklusive Anna Augusta och hennes familj) flyttade till Tunsta. Erik Teodor hade 1925 gift sig med folkskollärarinnan Anna Elisabet Hedelius. På och runt Hedelius-gården samlades syskonen Eriksson och syskonbarnet Karlsson under ett par år innan man återvände till Nedre Heden. Där flyttade man in i ett hus som man möjligen gemensamt byggde och befolkade på Vintergatan och där Anna Augustas yngste son Sven Erik Persson blev den sista i familjen som bodde.

Där bodde också Anders Erik Georg några år. Han finns där i slutet av längden AIIa:3, (1916 - 1929) på sid 212 med titeln sågverksarbetare. Samma titel har han när han år 1929 förs över i den nya församlingsboken för 1929 - 1943. Året därpå flyttar han från Nedre till Övre Heden. När han skrivs in där har han av prästen försetts med titeln "Äktenskapsmäklare".

Två år senare, 1932, får han en ny placering lite högre upp på samma sida i samma bok. En viss framgång i jobbet verkar han ha haft, äktenskapsmäklaren, eftersom han då gifter sig med Edit Ottilia Elfström (född 1905) från

Falun. Några månader efter bröllopet blir han dessutom far till sonen Sten Milton. Ingen ändring görs av titeln. Han kallas alltså äktenskapsmäklare så gissningsvis fortsätter mäklarfirman sin verksamhet, förmodligen parallellt med arbete på sågen.

Två år senare, 1934, flyttade han med sin familj till Stockholm, Sofia församling. Därifrån gick färden till Eskilstuna och åter till Stockholm för att tio år senare landa för gott i Eskilstuna. Inte ett ord om äktenskapsmäklare. Nu skrivs han i tur och ordning förrådsarbetare, lagerarbetare och slutligen lagerchef. Längs vägen tillkommer det en son, född 1935 i Stockholm, och en dotter, född 1939 i Eskilstuna.

Äktenskapsmäklaren från Övre Heden avled 1989 i Eskilstuna. Hans hustru avled 1983.

Antagligen är det nu för sent att reda ut vad som låg bakom den titel han försågs med under några år i Åhl och hur omfattande den verksamheten var. Skulle någon till äventyrs ha mer information får ni gärna kontakta denna tidnings redaktion och berätta.

Om resten av familjen Eriksson från Grangärde kan kort konstateras att Erik Teodor

blev Insjön och sågen trogen till pensionen. Hans fru, som var folkskollärare, och de fyra barnen var under ett antal år skrivna i Hällefors. De båda döttrarna, Gun och Rut, blev båda gifta i Ludvika och där var även Erik Teodor skriven när han slutade sina dagar 1972 och hans hustru när hon avled 1982.

Anna Augusta och maken Johan Persson blev också kvar i Insjön, på Nedre Heden, där hon dog 1979. Hon hade då varit änka i 10 år. Av deras fyra barn blev sonen Sven Erik kvar i Ål och övertog föräldrahemmet på Vintergatan där han avled 2015.

Syskonbarnet Henry Karlsson blev också Insjön trogen. Han gifte sig med Gunvor Fändriks från Sätra och var under många år en viktig kugge inom NTO i Insjön. Henry dog 1999 och maken Gunvor 2004.

Boken "Det företagsamma Insjön" kan du i sommar - om vi lyckas ha öppet - köpa i Åhlénpaviljongen på Hjultorget eller, när du vill, beställa via Hembygdsföreningen på tel/mail som finns på sid 2. Med den särskilda corona-rabatten kan du köpa den för 150 kr minus 20% = 120 kr. Vill du ha den hemskickad tillkommer porto 96 kr.

Boplatser från bronsåldern

I den gångna veckan har arkeologerna Mathias Bäck, Fredrik Larsson och Magnus Lindberg från Statens historiska museum, Arkeologerna grävt ut Tjäders gamla åker i Tunsta. På platsen ska det byggas fritidshus.

– Vad har ni hittat, Mathias?

– Vi har hittat bebyggelse lämningar från bronsålder (ca 2 000 f. Kr.) och vikingatid (750 - 1050 e. Kr.). Även avfallsrester från 1800-tal. När vi får resultatet från kol 14-dateringen och om den stämmer överens med våra antaganden så kan det vara det första bronsåldershuset som är undersökt i Dalarna.

– Vad fanns kvar av huset efter närmare 4 000 år?

– Hål efter stolparna för takkonstruktionen, som man ser som mörka fläckar i jorden och en hård, eldplats, i anslutning till huset. Vi hittade även en stor avfallsgrop med bland annat brända djurben, som är matrester.

– Vilka bronsåldersmasar och -kullor kan ha bott här, har ni någon idé om vad de sysslade med?

– Svårt att säga, vi har hittat verktyg som man även använde under stenåldern, bland annat bearbetade kvartsbitar vilka man kan ha använt

/Jonas Larsson

för att få djur med. Antagligen sysslade man i huvudsak med jakt och fiske, men man bedrev säkert något slags enkelt jordbruk också.

Foto Lars Måx

Arkeologerna har även hittat bronsbeslag, en nyckel från vikingatiden, mynt från 1700- och 1800-talen. Nedanför utgrävningen mot "Garveriet" vet man att det finns rester av en järnframställningsplats med blästerugnar, vilka kan ha hört samman med de vikingatida lämningarna som arkeologerna hittade i veckan. Nu försvinner de sista spåren efter våra förfäder under moderna hus.

Hur Insjön har förändrats, avsnitt 3

/Hans Hellström

Berättelsen om Insjön i mitten av förra seklet fortsätter här med lite minnen från hur det var att vara ung vid den tiden.

Det var vanligt att börja arbeta direkt efter folkskolans sjunde klass. Det fanns ju i Insjön så många företag att välja mellan, så de flesta kunde hitta något som intresserade dem att arbeta med, till exempel på något av sågverken eller snickerierna. Ett arbete som springsjas kunde vara ett första arbete, då man hade som uppgift att bland annat från någon affär åka hem till hushållen med varor.

En del av ungdomarna fortsatte att studera lite fler år. Då fick man åka till Leksands Noret och börja på Samrealskolan eller på Yrkeskolan som också fanns där. Det motsvarade dagens högstadium. Ville man studera ytterligare fanns det närmaste gymnasiet i Borlänge eller Falun. Även de ungdomarna ville gärna tjäna ihop någon slant på sommarlovet. Det var då bara att gå till något av Insjöföretagen och fråga när man kunde börja jobba där. Det gick alltid bra.

Efter skoldagen fanns mycket att syssla med. Jag tror att de flesta var med i någon förening, t. ex. scoutföreningar och liknande som fanns i både nykterhetsföreningen NTO och i frikyrkorna Missionshuset och Betania. Teater i Humlans regi och folkdans var också populärt. De flesta höll också på med någon idrott. På sommaren höll många till på Idrottsplan som då låg där Hjultorget parkering nu finns. Där spelades fotboll, hoppades höjdhopp och längdhopp och sprangs runt på löparbanan. Som omväxling gav man sig också ut i naturen på orientering eller terränglöpning. Insjöns IF var då en framstående förening som ordnade allt detta. De ordnade friidrottstävlingar på IP med deltagare från grannkommunerna och ibland också långt bortifrån. Om man var duktig kunde man även få plats i klubbens fotbollslag eller annars i de ungdomsserier som ordnades med lagnamn som t.ex. Juventus eller Inter!

När vintern nalkades var det dags att samlas vid IP för att göra iordning ishockeyplanen. Men det var också vanligt att så fort det blev kallt ge sig av till Svensklokan i Tunsta, till Knupan vid Sundknäs eller till lergroparna vid

Tegelbruket för att prova om isen höll för skridskoåkning; ibland gick det inte så bra!

Många spände också på sig träskidorna och åkte iväg uppför bergen mot Halgås och Svensbodarna i Gagnef. Ovanför Sätergläntan, i Axelstäkt, fanns också en flitigt använd skidstuga. Numera finns inga skidspår i dessa områden. Det här var innan det anlades av kommunen preparerade spår på Ålheden.

Nöjeslivet var också mycket annorlunda jämfört med idag. Besök på Insjöns fina biograf Sang hörde till livet. Där gavs föreställningar fyra kvällar i veckan, då man för ett par kronor kunde gå och titta på amerikanska hjältar som Gary Cooper och vackra damer som Marilyn Monroe.

På lördagskvällarna samlades ungdomarna utanför Sang. En del gick på bio, andra gäng beställde en taxi för att åka till något av dansställen som fanns runtomkring; Gagnefs Folkets Hus, Savoy i Bjursås eller populärast var väl Rättviks Folkpark. Dit brukade det också gå buss. På sommaren var det vanligt att åka till någon fäbod där det ordnades dans, t.ex. Lundbjörken eller Fåsås eller till Paradplatsen i Noret, dit man ju kunde cykla. Hjortnäs brygga var ett vanligt mål på onsdagskvällarna. Under några år på 1950-talet fanns också Insjöns Idrottspark – myggropan kallad – som låg mellan nuvarande Hjultorget och riksvägen.

Hur var ungdomen klädd på den här tiden? Jo, helt olika mot dagens ungdom. Som pojke skulle man när man blev i 16-årsåldern ha hatt. Det var spännande första gången man kom med sin på Stilkläder inköpta hatt. Det var viktigt att den hade ett speciellt stuk, lite platt. Dessutom var det obligatoriskt med slips, kavaj och överrock. Skorna skyddades av bottiner. Flickorna var mycket propert klädda med t.ex. dräkt eller en vid kjol.

Birgitta Hellström 14 år 1959 - 1960.

Det företagsamma Insjön

/ Hans Hellström

Det har nu snart gått tio år sedan boken "Det företagsamma Insjön" kom ut. Där finns bland annat en detaljerad analys av hur företagsstrukturen såg ut 2011. I medlemsbladet nr 4/2016 beskrevs vad som hade hänt fram till dess på företagsfronten i Insjön och Åhls socken. I denna artikel fortsätter den beskrivningen med en genomgång av vad som hänt från 2016 till idag.

2011 fanns det i Åhl ca 190 företag. 57 av dessa hade mer än en person anställd, totalt sysselsatte dessa ca 1425 personer. Dessutom fanns ca 135 enmansföretag som sysselsatte ett 100-tal personer, varav många endast deltid. Det går inte att från tillgänglig statistik få fram hur många av enmansföretagen som avser heltidsarbete.

2016 fanns det i Åhl ca 195 företag. 54 av dessa har mer än en person anställd, totalt ca 1430 personer. Dessutom fanns ca 140 enmansföretag som sysselsatte ett 100-tal personer.

2021 finns ca 200 företag alltså ungefär oförändrat. Det var fortfarande 54 företag som hade mer än en anställd, totalt 1250 personer. Det innebär en minskning från 2016 som orsakats av Clas Ohlsons nerdragningar och av att Weda Skog flyttade sin verksamhet från Insjön i samband med fusionen mellan Bergkvist och Siljanssågen. Ca 150 enmansföretag sysselsätter fortfarande ett hundratal personer. Det är inte samma företag som finns nu som för fem år sedan. 85 företag har lagts ner, men i stället har det tillkommit hela 90 företag, vilket är mer än 20 per år i medeltal. Nästan alla förändringarna avser mycket små företag, de flesta enmansföretag.

I vilka branscher är då dessa nya företag sysselsatta, och vad har de företag som försvunnit sysslat med?

Inom **tillverkning** har 10 företag tillkommit och 7 har försvunnit, i huvudsak enmansföretag. Det är mest i träbranschen men också i metallbranschen som företag startats och lagts ner. Ett av de nya företag som växt och blivit större är Arkos Home som tillverkar monteringsfärdiga trähus, för vilket det finns en lång tradition i Insjön.

Inom **bygg** har 10 företag tillkommit och 9 har lagts ner. Företag som sysslar med hus-

byggnad och byggnadssnickeri har tillkommit. Flera av de företag som försvunnit var verkssamma inom VVS och golv/vägg-arbeten.

Inom **handel** har 16 nya företag tillkommit och 18 försvunnit. Det är bl.a. förändringar vid Hjultorget som har gett det resultatet. Nya butiker där är Jysk medan Gripsholm och Delicado har försvunnit. På andra ställen i Insjön hittar vi 5 nya postorder/internet- och 4 nya partihandelsföretag. 5 sådana företag har också försvunnit. Där finns ett "försvunnet" företag med ganska många anställda, nämligen Weda Skog, som nämnts ovan. Det har också startats 4 företag som sysslar med bilreparationer medan 3 sådana har försvunnit. Ett företag för försäljning av drivmedel har lagts ner nämligen Insjöns sista bensinstation.

Inom området **tjänster** har 12 företag startats, hela 8 som sysslar med datasystemutveckling, 2 för filmproduktion och 2 företag för tidsskrifts- och bokutgivning. Där finns som ägare den framgångsrika författaren Hanna Blixt. 3 företag som sysslat med filmproduktion har lagt ner verksamheten.

I **bankvärlden** har nu även Insjön drabbats, då Handelsbankens kontor lades ner i maj i år.

Foto Lars Mäx

Stora förändringar har skett inom området **konsultverksamhet**. Där har 11 nya företag tillkommit. De sysslar bl.a. med organisation och design. En veterinär har också tillkommit. 16 företag av denna kategori har lagts ner. De sysslade bl a med redovisning, organisation, teknisk konsultation och foto.

9 personer har startat företag som sysslar med **utbildning**, varav två avser trafikskola. Inom denna bransch har 6 företag försvunnit.

Inom **vård, omsorg och personlig service** har 9 nya företag tillkommit; två läkare, två

frisörer, två som sysslar med kroppsvård. Dessutom finns nu möjlighet att tatuera sig och att lämna sin hund på ett hunddagis. Fyra företag som sysslat med fysioterapi och fyra kroppsvårdare har försvunnit.

Det har också startats 3 nya företag klassade som **kultur**. Där hittar vi ett företag som ger

stöd till artister, ett som hyr ut sportutrustning och ett som ägnar sig åt hästtävlingar. Sex företag som sysslat med konstnärligt skapande har försvunnit.

(Uppgifterna är hämtade från Näringslivsregistret som finns på kommunens hemsida.)

Folkmängd i Åhl med omnejd

/ Hans Hellström

Folkmängden i Leksands kommun minskar, särskilt mycket i Åhl.

Statistiska Centralbyrån (SCB) har nu publicerat 2020 års uppgifter om folkmängden per distrikt – den nya benämningen på socken. Där framgår att under 2020 har antalet invånare i Leksands kommun liksom föregående år minskat med fyra personer. Det är långt ifrån det mål som finns om en folkökning på 200 personer per år. Vad beror denna utveckling på? Jo, det har fötts väldigt få barn, endast 133, vilket kan jämföras med att 188 personer har dött. Därmed sjönk befolkningen med 55. Detta skulle dock ha kunnat uppvägas av att

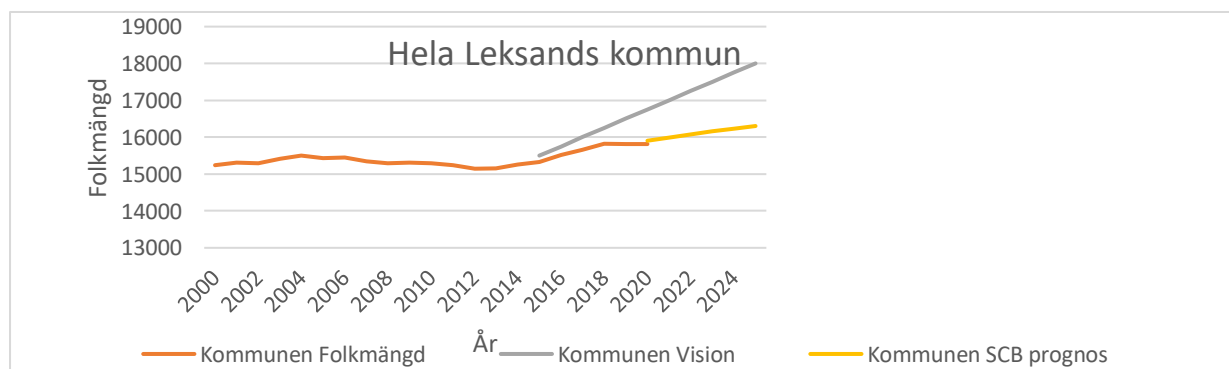
många flyttat till kommunen. Men från övriga Dalarna har 294 personer flyttat in medan 326 har flyttat ut. Därigenom har Leksand förlorat 32 personer till andra kommuner i länet. Från övriga Sverige har dock ett inflyttningsöverskott på 38 personer uppstått. Det var 470 som flyttade till kommunen och 432 som flyttade ut till övriga Sverige. Den flyttning som räddade situationen från en större folkminskning var inflyttning från utlandet, 68 personer, jämfört med att endast 28 personer flyttade till utlandet. (Uppgifterna finns endast tillgängliga på kommunnivå, så därför går det inte att se vilka orsakerna till utvecklingen i Åhl varit.)

Utvecklingen totalt per distrikt:

<u>Distrikt</u>	<u>dec 2017</u>	<u>dec 2018</u>	<u>dec 2019</u>	<u>dec 2020</u>
Leksand	10390	10499	10540	10560
Djura	644	638	639	649
Siljansnäs	1848	1833	1818	1858
Åhl	2772	2853	2822	2748
Kommunen	15654	15823	15819	15815

Härav framgår att Åhls relativt stora ökning år 2018 nu förbyttes i en minskning på 105 personer på två år. Det saknas bostäder i Åhl eftersom all nybyggnad de senaste åren skett i Leksands Noret. Notera dock att både Djura och Siljansnäs ökade år 2020. I diagrammet

nedan kan man se hur kommunens folkmängd utvecklats sig (brun linje) jämfört med den vision som antogs 2014 (grå linje). SCB har gjort en prognos baserat på utvecklingen hittills (gul linje).

Lite om ugglor i Åhl

/Henry Pollack

I dessa coronatider, där covid19-pandemin i stort sett styr hela världen, kan vi som tur är fortfarande gå ut i naturen, och då kan det vara på sin plats att tipsa litet om vilka ugglor vi har störst chans att se i vår hembygd Åhls socken. Ugglorna är ju lite mytomspunna och för det mesta aktiva nattetid, och det finns en del fördomar om att de kan förutspå död och elände. Jag kommer ihåg en episod när Clas Ohlson dog 1979, så uppenbarade sig faktiskt en sparvuggla vid postkajen en bra stund, så att personalen kunde se den bra och det spekulerades om att det var Clas själv som på detta sätt tog avsked av oss.

En annan gång skulle jag hjälpa en änka med något praktiskt, och hon ville bjuda på kaffe. Då passade hon på att fråga vad jag hade för fritidsintressen, och när jag sa att det var att studera fåglar, speciellt ugglor, så sa hon omedelbart: "Det ska du sluta med, för det innebär död." Hon sa att hon sett och hört en uggla ropa en enda gång i sitt liv, och den natten dog hennes man. Man kan ju tro vad man vill om detta, men jag har hanterat ugglor i mer än 30 år utan att kunna förknippa dem med död.

Vi bor i ett mycket intressant område med både nordliga och sydliga arter och den minsta ugglan sparvugglan, liksom den största som är berguv har häckat här utöver några till som beskrivs senare. När man ser en uggla ska man först och främst bedöma storleken och jämföra med någon annan fågel som man känner till. Kan man sedan se vilken kulör på ögat som irisen har liksom färg på fjäderdräkten och om det finns speciella kännetecken, så har man ett bra utgångsläge för att bestämma vilken art det är.

Sparvugglan är stor som en domherre och har gul iris. Hon brukar höras med sitt entoniga pipande i skymning och gryning i fåbodar, som Busmor, Mats Andersbo och Blåbodarna. Hon jagar mesar och kan fylla fågelholkar med sina byten.

Pärlugglan som var vanlig under 1900-talet, men som har minskat mycket kraftigt senare år har också gul iris hörs ganska långt med sitt pop pop pop. Hon är mycket beroende av smågnagare, speciellt sorkar för att gå till häckning. Vi gjorde en bra insats för pärlugglan i mitten av 1980-talet och samlade ett rejält gäng med ungdomar och tillverkade ca 40 pärluggle-

holkar, som sattes upp runt om i Åhl, se bild. Annars häckar de naturligt i spillkråkans håll. De fanns i Stora Helgås, Busmor och Orrtjärn förutom i några av våra holkar.

Pärluggla som tittar ut från sin holk när man knackar på trädet

Övriga ugglor med gul iris, som häckat här är hökuggla och lappuggla. **Hökugglan** med tvärandigt bröst och litet lång stjärt i storlek ungefär som en skata och flyger också litet likt skatan. Den varierar mycket i antal från år till år, beroende på mattillgången.

Lappugglan som är den näst största ugglan i våra trakter är en grå stor uggla med stort huvud och flyger lugnt och majestätiskt. I flykten ser huvudet nästan lite avhugget ut och de har typiska ringar runt ögonen. Ytterligare en uggla med gul iris är **jordugglan**, som man kan se när den är på flytt norrut på våren. Den häckar mycket sällan hos oss.

Ugglor med orange iris är hornuggla och berguv. **Hornugglan** är något mindre än hökugglan och har funnits vid Millnäset och på Vattberget tidigare där den häckat i gamla kråkbö. **Berguven** har häckat två år vilt i Insjön år 2013 - 2014. De fick fram 5 ungar, men en av dessa var enögd och måste tyvärr avlivas, då veterinär bedömde att den inte skulle klara sig. I övrigt har det fötts upp berguvar i voljär, se bild, hos Bengt Östberg. Där har det kläckts 61 berguvsungar och de

flesta är släppta runt om i Dalarna, och några har gått till avelsprojekt.

Uvar i Voljären.

Ugglor som finns här med svarta ögon är **kattuggla**, som häckar nära samhället och slaguggla som finns i skogen. I år häckar 2 par kattugglor i Insjön och 9 par slagugglor i Åhl. 4 av slagugglorna häckar i östra Åhl och övriga mellan Solberga och Stora Helgås.

Slagugglan, se bild, har fått sitt namn av att den är mycket aggressiv och slår den som närmar sig boet, vid tiden när ungarna blivit ett par veckor gamla och ska till att hoppa ut.

Den tiden i regel senare delen av maj ska man inte närma sig boet. Slagugglan uppfattas som en stor ljus uggle gråbrunbeige med ett vingspann på 110 till 125 cm och betydligt längre stjärt än kattugglan.

Slaguggla i anfallsäge.

Lite statistik om slagugglorna i Åhl, som ägnats mest engagemang från år 1988: 34 slagugglehonor är ringmärkta, och de har använt 53 holkar och fått fram 242 ungar före år 2021. Den duktigaste honan har häckat 10 gånger och fått fram 28 ungar. Hon har använt 6 holkar och man vet inte hur många hanar hon hunnit avverka. I år 2021 häckade 9 honor och de fick tillsammans 29 ungar som ringmärkts. Samtliga honor var ringmärkta sedan tidigare.

Kort rapport från Åhlträskkommittén/ *Britt-Marie Andersson*

Liksom det mesta har vi under vintern haft stiltje i våra aktiviteter p.g.a. Coronaläget. Med vaccinationer och mer tillåtande restriktioner hoppas vi till hösten kunna återstarta det vi tidigare planerade i form av fortsättning på sykurs och den planerade Köp- och Säljdagen.

Redan nu kan ni gå in på Facebokgruppen "Åhlträskten" och endera köpa något ni saknar eller lägga ut till försäljning något ni inte längre behöver.

Ha en skön sommar och hör av Er om ni undrar något eller har någon idé att diskutera!
Britt-Marie Andersson tel 070-3786885

Den utomordentligt vackra och klädsamma

ÅLDRÄKTEN

finnes till salu endast hos

Maria Bergman, Insjön

OBS! Dräkten i fullständig likhet med den ursprungliga Åldräkten

(Annons i tidningen Kuppjergen, nyhetstidning för Holen, Giftserboan m. fl. orter, nr 350 år 1908)

Avsändare	
Åhls hembygdsförening	
Hjultorget 1	
793 41 Insjön	

Böcker mm till salu

Åhls socken finns beskriven i femton böcker som getts ut under många år:

Nr	Pris	Nu med rabatt
1. Orientering och program	10:-	5:-
2. Bondens år 1913 i Åhls socken	50:-	40:-
3. Åhlmålet och ortnamn i Åhl	50:-	40:-
4. Åhlbygdens geologi och förhistoria	60:-	50:-
5. Befolkningen i Åhl 1650-1960	70:-	55:-
6. Skogen i Åhl	60:-	50:-
7. Dräktskicket i Åhl	90:-	70:-
8. Folkundervisningen i Åhl före 1919	90:-	70:-
9. Järngruvorna i Åhl	100:-	80:-
10. Sockenstämmo- och kyrkoråds- beslut 1729 - 1862	300:-	200:-
11. Ål-Kilen och Busmor. Byskolan	100:-	80:-
12. Åls brandkår	100:-	80:-
Del 1 – 12 Alla böckerna	500:-	400:-
13. Det företagsamma Insjön	150:-	120:-
14. Olär från Åhl - Ordbok över Åhlmålet	100:-	80:-
15. Åhlträkten	150:-	120:-
CD Intervju med Sjuls Manne	50:-	40:-
DVD Insjön – Åhl 2006-2007	50:-	40:-
Åhl – en företagsam socken	50:-	40:-

Säljs i sommar i Åhlénpaviljongen, Hjultorget. Kan även beställas för leverans (porto tillkommer).

Lokaler att hyra

Vi hoppas att Coronapandemin ger med sig så att fler kan hyra våra lokaler.

För födelsedagsfester, bröllop, sammanträden eller andra tillställningar:

Insjöns Teater, Salongen: Max 150 personer, 100 vid bord

Caféet: Max 30 personer vid bord

Gamla skolhuset på Vattberget: Max 40 personer

Även enbart bord uthyrs

Humana priser! Bokning 070-762 4003

Gärdesgården runt Minnesgården har rasat ihop

Vi annonserade i höstas om hjälp med att sätta upp en ny. Finns det ingen som är intresserad av detta. Det skulle vara ett bra sätt att föra kunskapen vidare.

Hör av dig till styrelsen.